

tábornok olyan visszavonulást produkált, amely fényesebb volt az előnyomulásnál is: úgy tünt el, mint egy kísértet, nem hagyott hátra sem ágyut, sem fegyvert, még egy föltényt se és alig vesztett embert. Október 20-án az orosz lovasság felderítő utra ment, de alig haladtak 30 km.-nyire előre, vissza kellett fordulniok, mert egyáltalán nem bírták az ellenséget megközelíteni. Így aztán elkés-tek attól, hogy a németek visszavonulását elvágják.

Nikoláj nagyherceg vezérkara egy darabig azt remélte, hogy be fogják keríteni a német sereget. Ugyanis nemcsak Varsó alatt

vontak össze csapatokat az oroszok, hanem Lovicnál is 20,000 főnyi lovasság állott a németekkel szemben. Itt igyekeztek arcvonalukat annyira meghosszabbítani, hogy Morgen tábornok egyetlen visszavonulási lehetőségét megfűszerezhessék. A németek azonban résen voltak és kivágták magukat a körülkerítés veszélyéből.

A német haditerv nem sikerült, de ennek oka inkább a tartós esőzés és a rossz utak, mint az orosz stratégia. Kezdetben Varsó körül 120,000 orosz táborozott, de később 400,000 emberre emelkedett a számuk.

## A bukovinai Kárpátok lakói.

### — Utazás a huculok falvain keresztül. —

Dr. Alvin Cramer, egyetemi magántanár tollából a *Berliner Tageblatt* a következő cikket közli:

A nyugat-galíciai határtérről bezámoló jelentésekben gyakran szó volt a *huculokról*. A Kárpátoknak ezen rutén lakói régtől mint kormányhű néptörzs ismeretesek. *Kiandl* csernovitzi tanár, legjobb hucul-ismerőnk már évekkel ezelőtt azt mondta: „A császár iránt ez a nép föltétlen hódolattal viseltetik. Oly rendelkezések, amelyek az ő fölfogásukkal ellenkeznek, rendszerint azt a hitet keltik közöttük, hogy azok a császár akarata és tudta nélkül bocsáttattak ki. A hucul szívesen katonáskodik.” Most ezek a huculok, akiknek a földjén nem rég átutaztam, *saját szakkalukra guerilla-harcot indítottak Bukovinában az oroszok ellen* és mint az összes hegyes-vidéki kiváló ismerői kitűnő szolgálatot tesznek az államnak.

Ennek a néprajzi és erkölcsi szempontból föltette sajátságos néptörzsnek a neve román és *rablót* jelent. Érthető okokból tehát a huculok ezt a nevet becsmérő névnek tekintik. Ők maguk vagy *keresztényeknek*, vagy *opryszkíknak* nevezik magukat. Ez az utóbbi elnevezés talán a *nemes rabló* kifejezéssel fordítható. Nyelvük rutén dialektus, melyet megért minden lengyel azon kevés szó kivételével, amit a románból vettek és amelyek főleg az állat- és tejgazdaságra vonatkoznak. A tudós nyelv kutatók persze nem elégedtek meg ennek a szónak a románból való etimológiai származtatásával, nem tették nekik ez a rabló-magyarázat és *kun* szokat vélték ebben a nyelvjárásban fölfedezni. Föltették, hogy a hucul név a kunból származik, annyival inkább, mivel a kunok *gucoknak* vagy *ucoknak* nevezték magukat. Mások még tovább mentek és a huculokban a *szkiták* egyenes leszármazott látták. Sőt vannak olyan kutatók is, akik azt állítják, hogy a huculok a *rómaiak* leszármazottai. *Kolomea* és *Kuty* helységek ugyanis állítólag a rómaiak száműzetési helyei voltak. Némelyek szerint ebben a római Szibériában töltötte *Ovidius* élete utolsó éveit.

A huculok életében a legnagyobb szerepet a *szerelmek* játssza. Egy *szép nő* nekik a *legmagasabb*, ami után a nyomorult embernek a földtekén való rövid zarándokolása alatt törekedni érdemes. A szerelmes hucul számára nincs elég erős törvény, vagy elég nagy akadály, mely a szerelmeséhez vezető utat elzárhatná. Még ha ez a szerelmese a — *saját leánya* is.

A *Strindberg* iskolájából való nőgyűlölő a huculok közt való rövid tartózkodás után bizonyára kigyógyulna. A hucul nő egyenesen bűnnek tartja bármely férfi kívánságának eleget nem tenni. Életének jelszava: jó sok gyermek! Annyi gyerek, ahány csak lehetséges, származzanak azok bár a legkülönbözőbb apáktól is. A nőnek egyedüli hivatása a huculoknál: bizonyos számú gyermeket a világra hozni és elterjedt köztük az a hit, hogy amelyik nő ezt a hivatását nem teljesítette a földön, annak halála után a tulvilágon annyi gyermeket kell fölfalnia, ahány-nak a világra születését elmulasztotta. Ez a babona a huculok közt nagyon elterjedt és a

szüléssel a legkülönbözőbb szokások vannak kapcsolatban. A még meg nem keresztelt újszülöttekből az ördögöt égő gyertyával üzik ki. Az anya legkésőbb három nap múltán el kell hogy hagyja a gyermekágyat. Egy még most is Kolomeában élő asszonyról beszélnek, hogy amikor szülés után néhány órára a *kolomejkát* hallotta egy hegedűn játszani, kiugrott az ágyból és a hucul nők bájos mozdulataival ellejtette a legnehezebb táncleépéseket is. A kolomejka csodaszép tánc olyan figurákkal, aminők a *magyar csárdásból* és az orosz kozáktáncból ismeretesek. A tánc-hoz énekelni szokott dal egyik strófája:

Kolomeából egy hucul,  
Egy hucul e lány másunnan,  
Leültek egy fenyőfa alá,  
Hogy megreggelizzenek.  
De nem olyan volt a reggeli,  
Melyet meg kell enni,  
Hanem inkább olyan reggelicske,  
Mely közben csókolózni kell.

Idősebb leányt keveset láttam, annál több fiatal menyecskét. Ha a nő szerelmes, akkor a férfi féltékeny, bár ő belé szerelmes is az asszony. A hucul néplélekre jellemző, hogy a népdalokban ünnepeket nemzeti hősiük: *Dobos* a féltékenységre áldozata lett. Dobos külvilágban a huculok Rinaldója (Rózsa Sándora). A szegények érdekében fosztogatta a gazdagokat. Osztrák golyó nem fogott rajta.

A 2000 méter magas *Czarnahorán*, ahol eltemetve fekszik most, az üldözött rabló-főnök üldözőinek a kigunyolására a meredek szélén cigánykereket hányt. Végül egy féltékeny hucul lőtte agyon. — Féltékenységi jelenetek általán sűrűn tarkítják a huculok egyébként csendes családi életét. Az nem igaz, hogy a hucul vendégszeretettel mindent megoszt vendégével, még hitese felelőségét is. A hucul a nőkkel szemben mindig lovagias, még az idősebb nőket is „molodicská”-nak (ifjasszonynak) szólítja, kiindulva abból az alapigazságból, hogy a vén kecske is megnyalja a sót.

„Nem tudom miért — vallotta be nekem egy kora érett faj hucul leánya — de nagyon vonzódok a férfiakhoz.” Sötét hajfonat övezte bájos arcát és két ördögi szem, melyet nem lehet egyhamar elfelejteni, egészítette ki értékét. Inguja az izléses himzés műremeke volt. Szoknya helyett két kötényt viselt, aminők az egyiptomi siremlékeken láthatók. Anyja, aki barátságosan mosolygott és az idősebb nővér benyomását keltette, ruházatilag csak a fejkendővel különbözött tőle. És ismét visszatérek ingének piros-sárga-zöld himzésére. A himzés legművészebb mintája, amelyen csak a *zágráb-vidéki* paraszt-asszonyok ruháján található. A népművészet náluk egyáltalán nagyon magas fokon áll. A kis faragott fokostól, amelyet minden hucul hord és tánc közben sem tesz le, minden tárgynak megvan a maga stílusa. Híres *husvéti tojásaikon az ékirás-díszletek* oly műremekek, amelyek muzeumokba valók. Ha nálunk rajzolna valaki ilyesmit, bizonyára az volna alatta olvasható: „Tervezte X. Y. művész.” Ott eltörik a tojás héját, náluk érték-

telen: mert ott mindenki művész, köztük a művészet él.

Innen dél felé mentem; Nadvorán keresztül hucul-ló vitt bennünket a Kárpátok tulsó felére. A hucul-ló kicsiny, de erős: öszvér lóformával. Új élet nyílt meg számomra *Körösmezőn*, annál a községnél, ahol a minap az *Aage Madelungtól megénekelt magyarok viték ki véres győzelmeiket*. Nemsokára a *vendégszerető magyar Alföld terült el szemem előtt*. Más nyelv, más emberek, más szokások, más táj, más világ... de gondolataim a fiatal hucul asszonynál és szépséges leányánál időztek.

### SCHAW A HÁBORURÓL.

Bécsből jelentik: Shaw Bernhard művelnek német fordítójához, Trebitsch Siegfriedhez a következő táviratot küldte:

— Én itt tartózkodom Salcombe fürdőhelyen. *A háborútól való undor készített rá*, hogy magányomba visszavonuljak. Milyen ferde helyzetbe került a civilizáció. *Lejáratta önmagát*. Ahelyett, hogy helyes célunkat fölismerénk és *mindannyian összefognánk egyetlen ellenségünk: a kelet ellen, magunk idézzük elő pusztulásunkat*. Mi ellenségekké lettünk? Hihetetlen! Eszerint nem szabadna, hogy szívem kívánságát közöljem önnek. Minden jót kívánok önnek és azt, amit magam is leginkább óhajtanék, hogy ez a pusztulás minél hamarabb befejeződjék.

## Lucaciu és Goga kiléptek a román nemzetiségi pártból.

(*Saját tudósítónktól.*) A magyarországi románság hazafias lelkesedésébe bántóan disszonáns hangokat vegyített a hírhedt lacfalusi pópa, Lucaciu László és Goga Oktavian magatartása. Az ő hazafiatlanságuk azonban a magyarországi románság eddigi dicséretes viselkedését nemcsak hogy nem kompromittáltatta, hanem ép az ő hazafiatlanságukon keresztül domborodott ki még jobban a *magyarországi románok királyhűsége és hazaszeretete*, mert ők voltak az elsők, akik a két hírhedté vált nemzetiségi agitátort: Lucaciu Lászlót és Goga Oktaviánt *kiközösítették magukból*.

Nemrégiben megirtuk és az egész világ-sajtót bejárta a hír, hogy a bukaresti Liga Culturala Liga Nationala-vá alakult át és programjának sarkpontjává tette az *összes románok egyesítését, a nagy román birodalom megalakítását*. Ennek a Liga Nationalának elnökévé Lucaciu Lászlót választották meg és egyik igazgatósági tagjává Goga Oktaviánt. Mikor ez a választás nyilvánosságra jutott, a magyarországi nemzetiségi párt hivatalos lapja, az aradi *Romanul* felhívta Lucaciu és Gogát, hogy *lépjenek ki a Liga Nationalából*, mert ennek a programja egy cseppet sem egyeztethető össze a nemzetiségi párt programjával. Ők pedig, mint a magyarországi román nemzetiségi párt végrehajtó bizottságának tagjai, oly előkelő állást töltenek be a párt vezetőségében, hogy a Liga Nationalában elfoglalt tisztségükkel diszkreditálják a nemzetiségi párt vezetőségét.

Szinte természetesnek látszott, hogy eme nyílt felhívásra Lucaciu és Goga otthagyják a Liga Nationalát és részt vesznek továbbra is a nemzetiségi párt munkájában. Amde nem ez történt. Lucaciu és Goga levelet intéztek ilyéfalvi Papp Györgyhöz, a román nemzetiségi párt elnökéhez, amelyben bejelentik, *lemondanak a nemzetiségi pártban viselt végrehajtó bizottsági tagságukról és egyben kilépnek a pártból*. Kilépésüket azzal in-